

майном іншого власного капіталу. Коли втрата є більшою як власний капітал, то покриття відбувається за рахунок чужих капіталів. Це відбувається не в майбутньому, а в момент втрати вартості. Отже, явно виражена економічна подія не знаходить свого цілісного охоплення бухгалтерськими процедурами і як наслідок отримує реакцію — відображення в оприлюднюваній звітності за статтею «Непокриті збитки». Ілюзія покриття реальної втрати в майбутньому тут майже очевидна. Подібним чином у бухгалтерії можна було б досягти будь-яких маніпуляцій.

Такі, вживані здавна регулювальні безвартісні статті балансового узагальнення, введені у бухгалтерію законодавством, приводять лише до штучного прикрашення балансу і потребують додаткових аналітичних процедур.

Література

1. *Мних Є. В.* Фундаментальні та прикладні характеристики економічного аналізу // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТАНГ. — Випуск 10. — Тернопіль: Видавництво «Економічна думка», 2001. — С. 7.

2. *Рудницький В. С.* Проблеми діагностики і аналізу фінансового стану підприємства // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТАНГ. — Випуск 10. — Тернопіль: Видавництво «Економічна думка», 2001. — С. 11—12.

3. *Яремко І. Й.* Економічні категорії в методології обліку. Монографія. — Львів: Каменяр, 2001. — 192 с.

М. І. Яцків, канд. екон. наук, проф.

Д. Ф. Яровий, канд. екон. наук, доц.

Львівський державний аграрний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ І КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ» СТОСОВНО ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕФОРМОВАНИХ АГРАРНИХ СТРУКТУР

Аграрна реформа в країні йде високими темпами, до того ж значний поштовх вона одержала з прийняттям у 2001 році Земельного кодексу. Кардинальна зміна власності на землю викликала, з одного боку — розвал існуювавших тривалий період колгоспів і радгоспів. З другого — виникнення у сільському господарстві абсолютно нових формувань типу товариств з об-

меженою відповідальністю, аграрних фірм, акціонерних товариств тощо. У своїй більшості вони функціонують на умовах оренди земель. Паралельно з цим працюють приватні агрофірми, селянські (фермерські) господарства, де переважаючою є приватна власність на землю.

Закономірно, що викладання курсу «Економічний аналіз господарської і комерційної діяльності сільськогосподарських підприємств» мусить зазнати суттєвих змін. Вони повинні стосуватись значної більшості тем.

Насамперед відмічаємо зміну складу джерел інформації для аналізу. Практично у питаннях вивчення тем виробництва продукції рослинництва і тваринництва, затрат і собівартості втратив своє значення, починаючи з 2002 року, річний звіт. Тому орієнтація повинна бути, головним чином, на інформацію з реєстрів бухгалтерського обліку та звітності.

Стосовно окремих тем, у першу чергу слід урізноманітнити виклад матеріалу про організаційно-економічний рівень розвитку підприємства, їх розміри та спеціалізацію. Множинність організаційних структур вимагає висвітлення особливостей їх розмірів в умовах західних районів України, в тому числі переваг крупних і високотоварних. Орієнтація на невеликі підприємства є недоцільною, тому й завдання аналізу тут є специфічним.

Суттєві зміни слід внести у викладання тем про методику аналізу використання земельних ресурсів. Крім появи нових питань про власність на землю, право земельного сервітуту, в курсі необхідно диференціювати ефективність використання з урахуванням форм власності, ціни землі, використання їх під угіддя чи посіви. Треба розробити методику аналізу економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель (глава 35 кодексу) й ефективності цих дій, так само, як і окупності витрат і відшкодування за порушення, втрати тощо. Доцільно розглянути тут і питання розвитку орендних відносин. Очевидно, що цю тему треба оновити кардинально й відвести одну пару лекційних занять та дві/три практичних.

Аналіз трудових ресурсів потребує значних доповнень з позицій не стільки вивчення їх участі у виробництві, скільки — зайнятості і безробіття та можливостей регулювання цих процесів, пошуку резервів створення нових робочих місць на селі.

Кардинальних змін потребує викладання теми про оборотні засоби сільськогосподарських підприємств та їх використання, що викликано зміною структури активної та пасивної частин бухгалтерського балансу. Тут внесено ряд конструктивних змін, що

викликані впровадженням у практику бухгалтерського обліку нових положень (стандартів). Виникли адекватні зміни в методиці визначення наявності оборотних засобів, їх відвернення на нецільові заходи тощо.

Одночасно й паралельно з цим треба вдосконалювати виклад теми «Аналіз фінансового стану аграрного формування». Тут акцент повинен бути зроблений на аналіз ліквідності, фінансової стійкості, незалежності тощо. Показники загальновідомі для господарюючих суб'єктів у ринкових умовах, але в аграрному секторі економіки застосовуються недостатньо, чи й зовсім випадають з уваги. Надто вже великі тут є фінансові проблеми, а надії аналітичного пошуку можливостей їх вирішення примарні. Тим не менше, студентів обов'язково треба навчати методики такого аналізу й оперування його показниками та результатами.

Вдосконалення вимагають методологічні засади економічного аналізу реалізації продукції сільськогосподарського виробництва, в т.ч. за каналами продаж, пошуку вигідних ринків збуту, виявлення попиту на ринку продовольства. Це специфічні питання аналізу, але не набули значного поширення й досі, а відповідно й не нагромаджено досвіду його практичного проведення.

Вважаємо вивчення курсу доцільно завершувати безпосередньо перед написанням дипломних (випускових) робіт, тобто протягом 78 семестрів.

На нашу думку, в останні роки необгрунтовано скорочено до 54 годин лекційний курс, який повинен складати не менше 7080 академічних годин.

На закінчення варто підкреслити, що в останні роки в Україні видруковано значну кількість навчальних посібників та підручників з економічного аналізу. Однак для аграрних вищих навчальних закладів вони не завжди придатні, не враховують специфіки сільського господарства. У Львівському аграрному університеті ряд відмічених питань враховано при вивченні даного курсу, однак потрібен централізований підхід, узагальнення досвіду та напрямів удосконалення в межах всього АПК.